

ז' באלול, התשע"ג

13 אוגוסט 2013

מס' חוזר: 19/13

הנדון: עדכון חוזר 18/13 - מבצע חיסון פוליו, אוגוסט 2013

רקע

מחלת הפוליו (Poliomyelitis) היא מחלה זיהומית הנגרמת על ידי נגיף (וירוס) הפוליו ממשפחת נגיפי המעיים. הנגיף מועבר מאדם לאדם על ידי הפרשה בצואה או לעיתים נדירות, ברוק וחדירה לפה. רוב מקרי ההדבקה באדם הם ללא תסמינים אופייניים, הנדבקים אינם מפתחים סימני מחלה או שמפתחים סימנים קלים.

למחלה שלוש צורות: הצורה השכיחה היא זו ללא סימני מחלה כלל (מעל 90% של הנדבקים). בצורה השנייה (כ- 10% מהנדבקים) החולה סובל ממחלה קלה הכוללת חום, כאב ראש, כאב בטן, כאב גרון, בחילה והקאות, ומבריא תוך כמה ימים ללא נזק נוירולוגי. לעתים רחוקות יכולים להופיע סימני דלקת קרום המוח אשר חולפים מעליהם. הצורה השלישית - הנדירה ביותר (כ-1 מתוך 1,000 נדבקים), היא הצורה השיתוקית (paralytic), בה הנגיף פוגע במערכת העצבים. בצורה זו, יחד עם מחלת חום מופיעים כאבי שרירים ושיתוק. עוצמת השיתוק תלויה במספר תאי העצב שנפגעו והוא מתקדם כל עוד נמשך החום. השיתוק פוגע לרוב בגפיים התחתונות, אך יכול גם לפגוע בגפיים עליונות או לגרום לשיתוק שרירי הנשימה.

ארגון הבריאות העולמי (אב"ע) מוביל תכנית לביעור הפוליו מן העולם מאז שנת 1988, בה דווחו 350,000 מקרים ברחבי העולם. הביעור יושג על ידי מבצעי חיסון. בעקבות פעילות נמרצת זו על פני שנים, בעיקר במדינות מתפתחות, מספר מקרי הפוליו בעולם ירד ב- 2012 ל-223 בלבד. כיום ישנן רק שלוש מדינות הנחשבות לאנדמיות, כאלו שבהן הנגיף ממשיך להדביק אנשים: ניגריה, פקיסטן ואפגניסטן. ארגון הבריאות העולמי מתכנן להכריז על ביעור המחלה מהעולם בסוף 2018.

תחלואה בפוליו תועדה לאחרונה בישראל בשנת 1988, עת אירעו 15 מקרים, 12 מהם בנפת חדרה. מאז לא נצפו מקרי פוליו בישראל. לאחר אותו אירוע, משרד הבריאות מבצע ניטור שוטף של מערכות הביוב בישראל כדי להתריע על המצאות נגיף פוליו בארץ.

בחודש יוני 2013 מערכת הניטור דיווחה לראשונה על המצאות נגיף זה במספר מוקדים בדרום הארץ. בבדיקה מקיפה, כולל בדיקת דגימות ישנות, התברר שנגיף הפוליו נמצא בישראל מחודש פברואר 2013 והתגלה מאז בישובים נוספים, כולל באזור המרכז. בסקר צואות שבוצע נמצא מתאם בין המצאות הנגיף בצואה של אנשים בדרום ולממצאים בביוב. נכון למועד הוצאת החוזר, לא התגלה אף חולה פוליו בארץ.

עם היוודע היקף התפשטות הנגיף, פתח משרד הבריאות במבצע השלמת חיסונים לתושבי היישובים בהם נמצא הנגיף ובד בבד הזמין משלחת מומחים מטעם ארגון הבריאות העולמי והמרכז לבקרת מחלות האמריקאי. לאחר הביקור בשטח ובחינה מעמיקה של הממצאים, הגיעו הנהלת משרד הבריאות ומשלחת המומחים למסקנה המשותפת שיש לבחון חיסון בתרכיב OPV על מנת להפסיק את התפשטות נגיף הפוליו בישראל. בהתאם להערכת המצב העדכנית של משרד הבריאות, המצביעה על כך שהנגיף מתפשט גם באזורים אחרים בארץ, נתקבלה החלטה להרחיב את השימוש בתרכיב OPV לכל המדינה. החיסון שבשימוש במבצע, מכיל שני זני נגיף פוליו חי מוחלש (bivalent Oral Polio Vaccine, bOPV), והוא ניתן בטיפות דרך הפה. פרופיל הבטיחות של חיסון זה גבוה יותר מחיסון ה- OPV שיש בו 3 זנים (trivalent Oral Polio Vaccine -tOPV), אשר שימש את שגרת החיסונים בישראל משנת 1990 ועד 2005. ביכולתו של חיסון זה לבער את נגיף הפוליו מהארץ. לעיתים נדירות ביותר (כ-1 למיליון מנות) גרם החיסון הטרי-ולנטי (שהכיל 3 זנים) בעבר מחלת שיתוק במקבל החיסון או במגעיו, Vaccine-associated paralytic polio (VAPP), המקרה האחרון של VAPP אירע בשנת 1985. חשוב להדגיש שלא היה תיעוד של מקרה מסוג זה מאז החל המתן המשולב של IPV ו-OPV לפעוטות וילדים בשגרת החיסונים בישראל. אדם שקיבל מנה אחת לפחות של חיסון מומת נגד פוליו, (Inactivated Polio Vaccine, IPV) מוגן מפני אפשרות של שיתוק מקבלת חיסון חי מוחלש נגד פוליו. מבצע החיסון לאוכלוסייה בדרום הארץ החל בתאריך 5.8.2013 וב-18.8.13 יורחב לשאר אזורי הארץ.

1. מטרת החוזר

חוזר זה ישמש כמסמך אב להערכות למבצע חיסון נגד פוליו בתרכיב bOPV, ויגדיר את מתווה המבצע, הכולל את אוכלוסיית היעד, הגופים המשתתפים, שיטת חלוקת החיסונים, שיטת מתן חיסונים, ואופן השליטה והבקרה אחר המבצע.

2. הגדרת המבצע

- 2.1 יש להערך למבצע חיסון שמתוכנן להתחיל ב-18 באוגוסט 2013, ושמטרתו להגן על האוכלוסייה מפני המחלה ולבלום את התפשטות הנגיף.
- 2.2 בהתאם להמלצה המקצועית של משרד הבריאות, יש להיערך לחיסון ילדים שנולדו מתאריך 1.1.2004 ואילך, שלא קיבלו חיסון OPV במנת השלמה אחת כנגד מחלת שיתוק ילדים.

- 2.3 החיסון יינתן במנה אחת של תרכיב בי-ולנטי bOPV המיועד נגד זנים 1 ו-3 של הנגיף.
- 2.4 מבצע החיסון יחייב תיאום בין גופים רבים, לרבות קופות חולים, לשכות הבריאות וספקי שירות בריאות התלמיד.
- 2.5 שירותי בריאות הציבור יקיימו דיונים שוטפים עם ספקי שירותי הבריאות, על פי הערכת מצב בשטח ייקבעו הנחיות להמשך או עיתוי חזרה למתכונת עבודת השגרה.
- 2.6 מבצע החיסון מחייב הערכות בתחום יידוע הציבור הרחב, בכלל אמצעי התקשורת, אודות פרטי המבצע והשגת היענות גבוהה.
- 2.7 משך המבצע יהיה כ- 3 חודשים ותאריך יעד לסיומו הוא 29.11.2013.
- 2.8 ניתן לפנות לאתר האינטרנט של משרד הבריאות, שם מרוכזים כל החומרים המקצועיים (שאלות ותשובות, מצגת להכשרת צוותים רפואיים ועוד). כתובת האתר http://www.health.gov.il/Subjects/vaccines/two_drops/Pages/default.aspx

3. תכולת החוזר

- הגדרת אוכלוסיות היעד לחיסון.
- הגדרת הארגונים המשתתפים במבצע החיסון.
- פרק תדריך החיסונים על התרכיב, bOPV כולל ההבהרות שיצאו עד לעת זו.
- הנחיות לתיעוד ורישום.
- מעקב ושליטה אחר מבצע החיסון.

4. אוכלוסיות יעד לחיסון

ילדים שנולדו מתאריך 1.1.2004 ואילך, אשר קיבלו לפחות מנה אחת של חיסון IPV ולא קיבלו OPV בעבר.

5. ארגונים וגופים המשתתפים במבצע החיסון

האחריות הכוללת למבצע הינה של משרד הבריאות.
מבצע החיסונים יבוצע באמצעות:
תחנות טיפת חלב של לשכות הבריאות, קופות החולים ועיריות תל אביב וירושלים.
שירות בריאות לתלמיד: כל ספקי השירות.

6. תיאור התרכיב חיסוני

מצ"ב לחוזר הפרק של תדריך החיסונים על החיסון החי המוחלש - bOPV.

7. עקרונות ניהול המבצע

- 7.1 זימון האוכלוסייה יעשה באמצעי התקשורת (בהודעות לכתבי הבריאות באמצעות דוברות משרד הבריאות, אתר האינטרנט של המשרד וקמפיין פרסום בערוצי המדיה שונים).
- 7.2 במהלך המבצע יתוגבר איוש מוקד "קול הבריאות" ע"י מוקדנים נוספים, לשם מתן מענה לציבור הרחב. תינתן אפשרות לקבל מענה גם בשפות השונות.
- 7.3 חלוקת החיסונים תהיה בשיטת הדחיפה לכל הארגונים שיחסנו, על פי החלטת מטה שירותי בריאות הציבור.
- 7.4 לשכות הבריאות יתגייסו למתן מענים לוגיסטיים ואחרים לצרכי המבצע בתחנות טיפת חלב, כמו איוש "סדרנים", כוח אדם מינהלי וכד'. נושאי אבטחה מופיעים בנספח מספר 1 (ביטחון).

7.5 מבצע החיסון נגד פוליו בתחנות טיפת חלב

- 7.5.1 יש להערך למבצע אשר מתוכנן להתחיל בתאריך 18.8.2013 ויכלול את הילדים שנולדו מתאריך 1.1.2004 ואילך כולל ילדים בגיל בית הספר.
- 7.5.2 במהלך המבצע העבודה בטיפות החלב תתמקד ב:
 - 7.5.2.1 מתן חיסון bOPV נגד פוליו לאוכלוסיית היעד, ובכלל זה השלמות של חיסוני IPV למי שלא קיבל עדיין את הסדרה בהתאם לגילו.
 - 7.5.2.2 מתן חיסוני שיגרה לילדים המגיעים לקבל חיסון bOPV.
 - 7.5.2.3 בתקופת המבצע יינתן מענה למצבים מיוחדים, כגון: פגים, ביקור ראשון אחרי לידה, ילדים עם בעיות בריאות ידועות. ניתן לדחות בתקופת מבצע החיסון בדיקות רופא, בדיקות ראייה, תקשורת, גדילה והתפתחות. ביצוע פעילויות נוספות יהיו על פי שיקול דעתה של האחות.
- 7.5.3 תחנות טיפת חלב יופעלו במשך המבצע על פי תוכנית עבודה. משרד הבריאות:
 - תחנות טיפות החלב יעבדו במסגרת שעות העבודה הרגילות.
 - שעות עבודה של טיפות חלב יתוגברו בכוח אדם ובשעות נוספות בהתאם לצורך ושיקולי הגורם המפעיל.כל התחנות יפעלו בימי ששי בשעות 00:00-13:00 (ניתן לסגור טיפות חלב קטנות בימי שישי על פי שיקול דעת רופא המחוז).

קופות החולים:

- יעבדו בשעות העבודה הרגילות. על הנהלת כל קופה לתגבר שעות פעילות בימי חול נוספות במקום ימי ששי, ולהעביר תוכנית מסודרת לשירותי בריאות הציבור.

- 7.5.4 כל ספקי שירותי הבריאות יעבירו לשירותי בריאות הציבור את הרשימה המלאה של כל תחנות טיפת חלב בהתאם לפורמט שהועבר. יש לציין ליד כל טיפת חלב את ימי ושעות הפעילות המתוכננות.
- כל הרשימות יועברו לאתר האינטרנט של משרד הבריאות ולמוקד קול הבריאות, בכדי לתת מענה זמין לאוכלוסייה.
- 7.5.5 בכל תחנה תוצב עמדה למיון ראשוני מהיר על בסיס תשאול הפונים לגבי הוריות נגד לחיסון. עמדת המיון תאויש על ידי אחות (שאלון למתחסנים נספח מס' 2).
- 7.5.6 כל מקבל חיסון יקבל עלון מידע לפני החיסון.
- 7.5.7. אחיות ספקי שירות בריאות לתלמיד ישתלבו על פי תוכנית בטיפות החלב.
- 7.6 כמו בכל מתן חיסון, על מקבל החיסון להישאר למשך 15 דקות אחרי קבלתו.

8. תיעוד החיסונים, רישום ודיווח

- 8.1 מתן החיסון יתועד ע"י הגורם המחסן ברשומת המטופל במערכת הממוחשבת ובפנקס חיסונים אישי.
- 8.2 אם לא ניתן להקליד ישירות למערכת הממוחשבת, יש להזין לקובץ אקסל (בפורמט המצ"ב, נספח מס' 3) או לרשום ידנית על גבי אותה טבלה. במקרה כזה, ההקלדה למערכת הממוחשבת תושלם עד לסוף יום העבודה.
- 8.3 בהיעדר פנקס חיסונים יש לצייד את מקבל החיסון באישור מתן חיסון (נספח מס' 4), עם כל פרטי החיסון. האישור על ביצוע החיסון יכול שיופק באופן ממוחשב, ויכול שיופק ידנית.
- 8.4 במקרה של תגובה חריגה לאחר מתן החיסון יש לדווח מיד ללשכת הבריאות. לשכת הבריאות תעביר את המידע ללא דיחוי לאגף לאפידמיולוגיה של משרד הבריאות למייל epidemdiv@moh.health.gov.il או לפקס 02-5655950.
- 8.5 דיווחים מרוכזים יועברו כמפורט בפרק "מעקב ושליטה אחר מבצע החיסון" בחוזר זה.

9. מעקב ושליטה אחר מבצע החיסון

- 9.1 **צוות ניהול אירוע**: עם תחילת המבצע ועד לסיומו, יופעל צוות ניהול אירוע בשירותי בריאות הציבור. בצוות ניהול אירוע ישבו:

- נציג ראש שירותי בריאות
- נציג מינהל
- נציג סיעוד
- נציג אגף אפידמיולוגיה

9.2. משימות צוות ניהול אירוע במטה שירותי בריאות הציבור

ביצוע הערכת מצב בהתאם לסעיפים המפורטים להלן:

- בעיות באספקת החיסונים.
- בעיות כוח אדם.
- בעיות לוגיסטיות.
- מעקב אחר מלאי החיסונים ומספרי מקבלי החיסון.
- מעקב אחר תופעות לוואי של החיסון.
- מענה לשאלות של הצוותים הרפואיים והכנת מענה הסברתי בהתאם.
- קשר קבוע עם הדוברות.

9.3 קביעת צוות ניהול אירוע במחוז/נפות: רופא המחוז אחראי למינוי הצוות שיכלול אנשי מקצוע מהתחומים הרלוונטיים.

תפקידי הצוות יהיו:

- ניהול מבצע החיסונים בגבולות הלשכה.
- איתור וטיפול בבעיות בתחומים המצוינים בסעיף 9.2.
- דיווח כנדרש בחוזר זה.

10. דיווחים יומיים -

- דיווח על מספר המתחסנים יישלח כל יום ע"י כל ספקי השירות בסוף כל יום עבודה, עד שעה 19:00.
- קופות החולים יעבירו דו"ח יומי לנסיה כהן באגף המחשוב, nesia.cohen@moh.health.gov.il, על פי "מבנה קובץ חיסונים מטיפות חלב של קופות החולים" המצ"ב.
- עיריות שעדיין אינן מחוברות למערכת הממוחשבת המרכזית, תעברנה דו"ח יומי לנסיה כהן באגף המחשוב, nesia.cohen@moh.health.gov.il, על פי "מבנה קובץ חיסונים מטיפות חלב של קופות החולים" המצ"ב.
- אתרי חיסון נוספים בהם לא ניתן להקליד ישירות לאחת מהמערכות הממוחשבות, ימלאו את הנתונים בקובץ האקסל או ברישום ידני, עד אשר תתאפשר התחברות למערכת מחשוב מרכזית.
- אגף המחשוב ינפיק דוחות על פי פרמטרים שייקבעו ע"י ראש השירות, לפחות אחת לשבוע. האגף לאפידמיולוגיה ירכז דוח על תופעות לוואי של החיסון.
- בעיות כוח אדם, לוגיסטיקה ושאלות מקצועיות יטופלו על ידי לשכות הבריאות.
- לשכות הבריאות תדווחנה לסיעוד בבריאות הציבור על מוקדים עם התקדמות ירודה.

- לשכות הבריאות יפנו להנהלת שירותי בריאות למספרים הבאים :
 - לוגיסטיקה ומנהל : 02-5080515/6
 - סיעוד : 02-5080501
 - האגף לאפידמיולוגיה : 02-5080522 , 02-5080531

בברכה,

פרופ' איתמר גרוטו
ראש שירותי בריאות הציבור

נספח מס' 1

הערכות בטחון וסדר ציבורי

באחריות כל לשכת בריאות להיערך לשמירת הביטחון והסדר הציבורי בתחנות טיפת חלב שיופעלו לטובת מבצע החיסונים.

ההערכות תבוצע בתאום ובניהול מנב"ט המחוז.

אבטחת תחנות של קופות החולים תבוצע באחריותן.

תאום עם משטרת ישראל נערך ברמה הארצית.

ההערכות הנדרשת:

1. הצבת סדרן במדים/מזוהה ע"י אפודה זוהרת בכל תחנה.
 2. תגבור תחנות בעובדי מנהלה לניתוב תורים, הכוונה ומתן מידע לפונים.
 3. חלוקת התחנות לגזרות והקצאת סייר/מפקח לכל גזרה.
 4. ביצוע סיורים והפגנת נוכחות בשטח ע"י סיירים, מפקחי אבטחה של החברות ומנב"טים מחוזיים.
 5. מיפוי כלל התחנות והאמצעים המוקצים לכל תחנה.
 6. רכישת והצבת "גלגלי מספרים" לצורך הסדרת תורים.
 7. הצבת אמצעי הפגת מתח ורענון בתחנות בהן עלולים להיווצר תורים ארוכים מחוץ לתחנה (אמצעי הצללה, מים קרים לממתינים, ספסלי המתנה).
 8. מיפוי תחנות הממוקמות באזורי סיכון והגדרת אמצעים נוספים ע"י מנב"ט המחוז.
 9. דיווח מקדים למנב"טים המחוזיים על סיורי אח"מים ומנהלים באזורי הסיכון לצורך הגדרת ותאום אבטחה.
 10. פנייה לקב"טים של הרשויות המקומיות לתאום ולסיוע.
 11. קשר ותאום מקומי עם גורמי משטרת ישראל.
 12. הפעלת מוקד מחוזי אחוד אליו ירוכזו גם הדיווחים בנושאי בטחון וסדר ציבורי, אשר ינותבו למנב"ט המחוזי ולמשטרת ישראל.
 13. מוכנות לתגבור מאבטחים ופתרון בעיות בזמן אמת ע"י מנב"ט המחוז, סיירים ו"דילוג" סדרנים.
 14. ביצוע תדרוך יומי לסדרנים ולסיירים באחריות מנב"ט.
 15. ביצוע הערכת מצב יומית בנושא האבטחה והסדר הציבורי ע"י המנב"ט המחוזי.
 16. השתתפות המנב"ט המחוזי בישיבות המטה של הנהלת המחוז בנושא ההיערכות והפעילות. ההערכות המלאה נדרשת לימים הראשונים של המבצע.
- מדי יום תבוצע הערכת מצב משותפת בין הנהלות הלשכות ואגף הביטחון ויוחלט על הצורך בהמשך היערכות מלאה או לחילופין צמצום בפריסת כוח האדם.

נספח מס' 2

שאלון למקבל החיסון bOPV

(השימוש בשאלון זה אופציונאלי)

שם משפחה: _____ שם פרטי: _____

ת.ז. | _____ | תאריך לידה: | _____ |

שם האב: _____ שם האם: _____ מס' טלפון: _____

שאלות לגבי מצב בריאות הילד ו/או בני המשפחה:

1. האם קבל חיסון IPV בעבר? **כן/לא**
2. האם הילד סובל ממחלת חום חדה קשה? **כן/לא**
3. האם הילד סובל מהקאות או שלשולים ביום מתן החיסון? **כן/לא**
4. האם הייתה בעבר תגובה אלרגית מידית מסוג אנפילקטי (נפיחות בשפתיים ובלשון, קשיי נשימה, פריחה, ו/או איבוד הכרה) לאחר קבלת חיסון נגד פוליו (OPV) או כתגובה לתרופות נאומיציין או פולימיקסין? **כן/לא**
5. **האם הילד או מישהו מבני משפחתו הגרים יחד איתו באותו בית:**
 - א. סובלים מליקויים ראשוניים או תורשתיים במערכת החיסון, כגון, חסר גאמא גלובולין בדם, תת-גאמאגלובולין בדם, חסר חיסוני משולב? **כן/לא**
 - ב. סובלים ממחלות ממאירות, כגון, לויקמיה, לימפומה, קרצינומטוזיס? **כן/לא**
 - ג. מקבלים טיפול מדכא חסינות, כגון, הקרנות, חומרים ציטוטוקסיים, **כן / לא**
 - ד. אנטימטבוליטיים, סטרואידים, anti-TNF: **כן / לא**
 - ה. נשאי HIV עם או בלי סימנים קליניים? **כן / לא**

למילוי ע"י אחות: החלטה לגבי החיסון

- ביצוע חיסון bOPV
- אי מתן חיסון (בשל תשובה שלילית לשאלה מס' 1)
- דחית החיסון (בשל תשובה חיובית לשאלות 2-3)
- אי מתן חיסון (בשל תשובה חיובית לשאלות 4 ו-5 כל הסעיפים)
- השלמת חיסון IPV

שם ותפקיד/ חותמת: _____ חתימת המראיין: _____

תחנת טיפת חלב: _____

תאריך: _____

נספח מס' 3: טבלת דיווח (קובץ Excel כקובץ נפרד)

על פי הנחיות חוזר זה החיסונים יתועדו ישירות במערכת הממוחשבת, רחל"י או "מחשבה בריאה".

השימוש והתיעוד בטבלאות האקסל המצ"ב יהיו רק במצבים בהם לא ניתן לעבוד ישירות עם המערכת הממוחשבת.

כל ספק שירות ישלח את קובץ האקסל (ממוחשב) עם נתוני המתחסנים לנסיה כהן באגף המחשוב, עד לשעה 21:00 בכל יום.

nesia.cohen@moh.health.gov.il

